

پاسخ محیط‌زیست به مخالفان طرح گردشگری آشوراده چیست؟

سیاست سکوت

زهرا کشوری

خبرنگار

نقد

سفر هیات دولت به گلستان یکبار دیگر ایجاد «طرح گردشگری» در تنها جزیره ایرانی خزر را به بحث روز شبکه‌های اجتماعی و فعالان حوزه محیط‌زیست تبدیل کرد. «عزت‌الله ضرغامی» وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی هم‌زمان با این سفر از برطرف شدن موانع اجرای طرحی سخن گفت که فعالان محیط‌زیست در نزدیک به دو دهه گذشته توانسته‌اند جلوی آن را بگیرند. از سوی دیگر موافقان این طرح در سه دولت اخیر با توجیه اشتغالزایی توانسته‌اند همچنان این طرح را روی میز مذاکره نگاه دارند. «حسن اکبری» معاون محیط‌زیست کشور هم در گفت‌وگو با «ایران» تصمیم درباره طرح گردشگری آشوراده را خارج از صلاح از محیط‌زیست می‌داند اما اعتقاد دارد خارج از ذخیره‌گاه زیست کره آشوراده ۴۸ هکتار مستثنیات متعلق به سازمان شیلات و آموزش پرورش وجود دارد. در این اراضی تأسیسات گردشگری از جمله تخت وجود دارد. اگر گردشگری در این نقطه ایجاد اشتغال می‌کند چرا این محدوده باوجود شرایط مساعد نتوانسته است این نقش را بازی کند؟

با وجود این اکبری دست‌هایش را بالا می‌برد و می‌گوید: «مخالفت من با طرح با توجه به صدور مجوز ارزیابی که سازمان حفاظت محیط‌زیست در سال ۹۷ صادر کرده است به هیچ جایی نمی‌رسد.» به اعتقاد او حالا تپ در زمین شورای عالی معماری و شهرسازی است. شورای عالی معماری و شهرسازی پیش از این با طرح گردشگری آشوراده مخالفت کرده است. البته اکبری مخالفت را قبول ندارد و می‌گوید: «شورای عالی معماری و شهرسازی به جای طرح گردشگری به دنبال طبیعت گردی است. در طرح طبیعت گردی اجازه استفاده از بتن و سیمان و آجر را ندارند و باید سازه‌ها سبک باشد.» او البته یک نکته را عنوان می‌کند و برای خودش هم جای سؤال است: «اگر طرح طبیعت گردی است که اصلاً نباید در شورای عالی شهرسازی مطرح می‌شد.» اکبری می‌گوید: «در این سفر هیچ مصوبه‌ای به امضا نرسید و رئیس‌جمهور اعلام کرد اگر مجوزهای پیشین مشکلی ندارد اجرایی شود.» مسئولان محیط‌زیست مازندران هم پاسخگویی درباره این طرح را وظیفه محیط‌زیست گلستان می‌دانند.

«حسنعلی ابراهیمی کارنامی» مدیرکل محیط‌زیست مازندران به «ایران» می‌گوید: «براساس توافق، مسئولیت طرح گردشگری آشوراده با استان گلستان است و این اداره کل باید جوابگوی سوالات باشد.» چندوقت پیش شکارچیان مسلح غیرمجاز از سمت بندر ترکمن به آشوراده وارد شدند و به محیط‌بان‌ها شلیک کردند. آن زمان هم استاندار گلستان و مسئول محیط‌زیست بندر ترکمن به «ایران» گفت: «مسئولیت مدیریت این منطقه با مازندران است.» کارنامی می‌گوید: «البته هنوز مصوبات سفر هیات دولت منتشر نشده است که بدانیم چه تصمیمی برای آشوراده گرفته شده، همه چیز در کلیپ‌ها و فضای مجازی خلاصه شده است.»

با وجود این او اعتقاد دارد کسانی که دنبال ایجاد اشتغال از طریق گردشگری هستند می‌توانند از سایت‌های پشتیبان در بندر ترکمن استفاده کنند و مسافران خود را در اقامتگاه‌های آنجا سکونت دهند.

«محمدرضا کنعانی» مدیرکل محیط‌زیست گلستان هم پاسخی به سؤال «ایران» نمی‌دهد و می‌گوید از طرف استاندار گلستان منع مصاحبه شده است. او در پاسخ به این سؤال که سازمان حفاظت محیط‌زیست کشور سازمانی مستقل از استاندارها است چرا استاندار باید برای یک گفت‌وگوی تخصصی در این حوزه تصمیم بگیرد؟ هم می‌گوید: «از استاندار بپرسید.» عملکرد مسئولان سازمان حفاظت محیط‌زیست از زمان ورود علی سلاجقه به پرديسان دوری از رسانه‌ها، ارسال خبرهای کنترل شده و پاسخگو نبودن به درخواست‌های مصاحبه است. روزنامه ایران تا به امروز سه بار درخواست مصاحبه از علی سلاجقه داشته که تاکنون هیچ پاسخ مثبت و منفی به این موضوع داده نشده است. تلاش امروز ایران برای گفت‌وگو با روابط عمومی این سازمان هم به قطع تماس از سوی روابط عمومی منجر شد. سیاست «عزت‌الله ضرغامی» وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کشور در ارتباط با رسانه‌ها نیز مشابه رفتار محیط‌زیست است. او و علی سلاجقه تا به امروز هیچ مصاحبه‌ای را قبول نکرده‌اند. فعالان حوزه محیط‌زیست یک سؤال مهم از ضرغامی دارند آنها می‌پرسند آیا وزیر میراث فرهنگی نمی‌داند که جنگل‌های هیرکانی تحت مدیریت و مالکیت سازمان جنگل‌ها به نمایندگی از دولت است و تصمیم درباره طرح‌های توسعه‌ای در این حوزه توسط وزارت میراث فرهنگی در عمارت آزادی گرفته نمی‌شود. در نهایت عدم پاسخگویی سازمان ذریبط به رسانه‌ها باعث شده تا هر خبری از این دو حوزه به گوش می‌رسد، شاخ و برگ‌های عجیبی بگیرد که هیچ یک از دو سازمان متولی مسئولیت هرس آن را به عهده نمی‌گیرند.

هشدار رئیس سازمان جنگل‌ها در آغاز هفته منابع طبیعی **فرونشست دشت ها نیازمند اعتبار و تصویب قوانین** رئیس سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری از فرونشست ۵۰ درصد دشت‌های کشور خبر داد و خواستار تأمین بودجه، تصویب قوانین منطقی و پشتیبانی قضایی لازمه برای حل این مشکلات شد. مسعود منصور در نشست خبری به مناسبت آغاز هفته منابع طبیعی گفت: «رویکرد مسئولان در هرسه قوه باید در جهت حفظ منابع طبیعی بوده و مجلس نیز در امر قانونگذاری باید متضمن حفظ منابع طبیعی باشد. در حال حاضر ۵۰ درصد دشت‌های کشور در خطر فرونشست ۱۰ تا ۳۰ سانتیمتری قرار دارند لذا تأمین بودجه، تصویب قوانین منطقی و پشتیبانی قضایی لازمه حل این مشکلات است.» او گفت: بر اساس آمار، در کشور ما ۱۴.۳ میلیون هکتار جنگل وجود دارد. ۸۴ میلیون هکتار نیز عددی است که به مراتب نسبت داده می‌شود. ۲.۳ میلیون هکتار مربوط به بیابان‌زارها و درختچه‌زارها و ۳۲ میلیون هکتار نیز به اراضی در معرض بیابان‌گشور مربوط می‌شود. ایران، کشوری خشک و نیمه خشک و بارش کشور یک سوم متوسط جهانی است در حالی که تبخیر و تعرق در ایران به میزان ۱۳ برابر بیشتر از میانگین جهانی مشاهده می‌شود. به گفته منصور، پوشش کم جنگلی با سرانه جنگل ۱۷صدم که یک سوم متوسط جهانی است به علاوه ۳۲ میلیون هکتار عرصه بیابانی که ۱۳.۹ میلیون هکتار آن کانون فرسایش بادی و ۷.۵ میلیون هکتار از این مقدار کانون‌های بحرانی و ۲.۵ میلیون هکتار از این مساحت مولد گرد و خاک هستند در کنار سالانه ۱۵.۴ تن در هکتار فرسایش آبی شرایط نامناسبی را فراهم کرده است.

منصور، حریق و آفات، قطع درختان، قاچاق چوب، تولید ذغال، تغییر کاربری اراضی و تصرف آنها را از دیگر پدیده‌هایی دانست که گریبانگیر منابع طبیعی است. همچنین درماتح ۷۰ میلیون واحد دامی تعریف می‌کند که ۲ برابر ظرفیت مجاز استفاده از مرتع است. اوگفت: از ۴۰ هزار و ۴۰۰ رشته قنات ۵ تا ۶۰ درصد در خطر کم آبی و خشک شدن هستند. آبخیزداری، ۹ تن در هکتار فرسایش آبی را کاهش می‌دهد و موجب کاهش ۷۰ درصدی خسارت سیلاب‌ها می‌شود. با آبخیزداری دبی قنات و چشمه‌ها یک تا ۲ برابر افزایش پیدا می‌کند. از ۴۰ هزار و ۴۰۰ قنات ما ۹۸۰۰ قنات احیا شده و مهاجرت معکوس صورت گرفته است. این همان موضوع امنیت غذایی و زیستی است.

نامهربانی سه استان با پنجمین رودخانه مرزی کشور

حتی یک متر از «اترک» حفاظت شده نیست!

حمیده گوردزی

خبرنگار

کارشناسان محیط‌زیست خراسان شمالی آذیر قرمز وضعیت رودخانه اترک، پنجمین رودخانه مرزی و سیلابی کشور را به صدا در آوردند. آنها هشدار می‌دهند اگر جلوی برداشت‌های بی‌رویه آب یا تغییر کاربری‌ها غیرمجاز گرفته نشود، بزودی اترک از روی نقشه ایران پاک می‌شود. مدیر اداره کل محیط‌زیست خراسان شمالی در گفت‌وگو با «ایران» از تلاش برای ورود بخش‌هایی از رودخانه‌های اترک به مناطق چهارگانه خبر می‌دهد.

به گفته اسکندر گرمردی، خراسان شمالی برای ارتقای حفاظت ۱۰ کیلومتر از ۶۶۹ کیلومتر مسافت اترک چشم انتظار ورود شورای عالی محیط‌زیست به ماجرا است. اترک، پنجمین رودخانه مرزی و سیلابی کشور که در طول ۶۶۹ کیلومتر مسافت خود در سه استان خراسان رضوی، شمالی و گلستان، مناظر و رود پیچ‌های بی‌نظیر و گونه‌های نایاب گیاهی و جانوری را در خود جای داده و سالیان سال نقش بسیار مهمی در حوضه آبریز خود داشته است، این روزها به‌دلیل بی‌توجهی‌ها و ساخت‌وسازهای غیرمجاز در حاشیه آن، خشکسالی‌های اخیر، ورود فاضلاب‌های شهری و صنعتی و سموم کشاورزی همانند سایر منابع آبی و طبیعی کشور حال چندان خوشی ندارد. معاون حفاظت و بهره‌برداری آب منطقه‌ای خراسان شمالی در گفت‌وگو با «ایران» درباره نقش و ویژگی‌های رودخانه اترک و تأثیر آن بر اکوسیستم منطقه می‌گوید: «حوضه آبریز اترک یکی از حوضه‌های بزرگ شمال ایران است که از استان خراسان رضوی (شهرستان قوچان) سرچشمه گرفته و پس از عبور از استان‌های خراسان رضوی و شمالی در قازاقبایه وارد استان گلستان شده و در نهایت به دریای خزر سرازیر می‌شود.» طول اترک در خراسان شمالی حدود ۲۴۰ کیلومتر است که ۵۲ درصد مساحت استان و ۷۵ درصد جمعیت استان در حوضه آبریز این رودخانه قرار دارند. آب آن در بخش‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد که با توجه به وسعت آن تأثیر زیادی در اکوسیستم منطقه دارد.

مهندس وحید واسطه با بیان اینکه شرکت‌های آب منطقه‌ای، حفاظت محیط‌زیست استان (حفاظت کیفی)، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در محدوده شهرها و روستاها متولی حفاظت از حریم رودخانه‌ها هستند، درباره سهم هر استان برای حفاظت از رودخانه اترک می‌گوید: «براساس قوانین و مقررات، هر استان به میزان طول رودخانه در جغرافیای خود، باید نسبت به حفاظت و رعایت سهم از منابع اقدام کند. همچنین از آنجایی که اترک رودخانه مرزی است و پس از گذر از ایران وارد ترکمنستان و سپس به دریاچه خزر سرازیر می‌شود، دو کشور (ایران و ترکمنستان) نیز باید به تناسب سهمی که از رودخانه می‌برند نسبت به حفظ رودخانه اقدام کنند.

وی همچنین درخصوص اقدامات صورت‌گرفته برای دریافت حق السهم رودخانه اترک از کشور ترکمنستان می‌افزاید: «موضوع تخصیص آب طرح‌های حوضه آبریز اترک و سهم استان‌ها از منابع آب حوضه در جلسات کمیسیون تخصصی آب و همچنین سهم ایران از کشور همسایه براساس پروتکل فی مابین از طریق وزارتخانه انجام می‌شود.»

معاون حفاظت و بهره‌برداری آب منطقه‌ای خراسان شمالی، همچنین تشکیل کارگروه احیای رودخانه اترک با دبیری سازمان محیط‌زیست استان، تهیه و تنظیم سند سازگاری با کم آبی استان با تأکید

عکس‌ها: ایران

مهندس گرمردی در ادامه با بیان اینکه، آنچه که باعث پایداری و حفظ رودخانه‌ها برای همیشه و نسل‌های آینده می‌شود مهندسی رودخانه‌ها است، می‌افزاید: «متأسفانه در سه استان خراسان رضوی، خراسان شمالی و گلستان به رودخانه اترک تنها به‌عنوان یک منبع آب شیرین نگاه می‌کنند که باید به هر نحوی که شده مورد استفاده قرار گیرد. اما یک رودخانه خدمات و ارزش‌های دیگری نیز دارد که باید به آنها توجه شود. در واقع همین رودخانه‌ها هستند که مکانی برای برپایی دهه‌ها روستا و تمدن شده است. در صورت بی‌توجهی به این منابع طبیعی و خشک شدن آنها باید شاهد حوادث ناگواری از جمله انقراض گونه‌های آبی، گیاهی، جانوری و در نهایت خطر بروز ریزگردها در منطقه باشیم.»

وی با اشاره به اینکه هم اکنون اداره محیط‌زیست خراسان شمالی به‌عنوان متولی پیگیری و حفاظت از رودخانه است، می‌گوید: «اخیراً برنامه‌های مدیریتی ای تدوین کرده‌ایم که برای اجرای آن به قطع باید از ظرفیت‌های دو استان دیگر نیز استفاده کنیم.»

بخش پایانی رودخانه اترک با حدود ۸۰۰ هزار هکتار وسعت در استان گلستان قرار دارد. این بخش سرچشمه گرفته از قسمتی از رودخانه سومبار و اترک داخلی در ایران است که در حوزه شرقی روستای کورند از توابع گنبد با یکدیگر تلاقی کرده و پس از طی ۸۰ کیلومتر از مرز کشور در محلی به نام داشلی برون به طرف خاک ترکمنستان تغییر مسیر داده و از طریق خاک ترکمنستان وارد دریای خزر می‌شود.

اترک در ترکمنستان نیز به‌عنوان بلندترین و طولانی‌ترین رودخانه این کشور به حساب می‌آید اما به‌دلیل تغییرات اقلیمی همانند جمله شصت عروسان، زئبق تالابی، مسلمان، کاسنی، ارکیده‌ها، خاکشیر و بارهنگ قرار گرفته، محل زیست آخرین بازماندگان بلدرچین وحشی و ماهی زرد پر نیز هستند.

صید بی آبی و سیلاب از بزرگترین رودخانه شرق کشور

استفاده بهینه از منابع آبی کشور، رودخانه‌ها باید در طبیعت جریان زنده داشته باشند، می‌افزاید: «متأسفانه استان گلستان به‌دلیل وجود سدها در مناطق بالادست در فصول گرما با کم آبی شدید روبه‌رو بوده و در فصول سرما نیز مسئولان سدها به‌دلیل افزایش بارندگی‌ها برای ممانعت از سرریز شدن آب، دریاچه‌های آن را باز می‌کنند که

باعث سیلابی شدن رودخانه می‌شود. کم‌آبیکه در سال ۹۸-۹۷ نیز به همین دلیل بسیاری از هموطنان‌مان در مناطق پایین دست، خانه و زمین‌های کشاورزی‌شان را از دست داده و چند نفری هم کشته شدند. لذا ضروری است تا وزارت نیرو برای مناطق پایین دست، سهم آبی تخصیص دهد تا در تمام فصول سال از این منابع آبی استفاده کند.»

آق قشلاق که در مسیر حرکت رودخانه اترک قرار دارد، دید. مهندس اسکندر گرمردی می‌گوید: «این منطقه به‌دلیل حجم وسیع انباشت رسوبات باعث رویش یکسری گیاهان نادر و در معرض خطر انقراض قرار دادن آنها که خاصیت گیاهی دارد، می‌شود.»

به گفته وی، سراسر این تالاب‌ها ضمن اینکه تحت پوشش گیاهان نادر و کمیابی از جمله شصت عروسان، زئبق تالابی، مسلمان، کاسنی، ارکیده‌ها، خاکشیر و بارهنگ قرار گرفته، محل زیست آخرین بازماندگان بلدرچین وحشی و ماهی زرد پر نیز هستند.

هدیه سدسازی‌های روی اترک بزرگ‌ترین رودخانه شرق کشور برای مردم گلستان ۲چیز است، خشکسالی و بی آبی در فصل گرما، سیلاب ویرانی در فصل سرما. به‌دلیل سدسازی‌های صورت گرفته در مناطق بالادست یعنی استان‌های خراسان رضوی و خراسان شمالی، میزان آبدهی اترک نسبت به گذشته، کاهش چشمگیری داشته است. این کاهش، تأثیر مشهودی روی کشاورزی، شرب دام، پرورش ماهی و سایر مصارف آبی در استان گلستان گذاشته است. در واقع از یک سو باعث شده تا کشت آبی در حاشیه رودخانه صورت نگیرد و از سوی دیگر در برخی از مناطق استان در کمال نایابی برای شالیکاری اقدام به حفر چاه‌های عمیق می‌کنند.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری گلستان در گفت‌وگو با «ایران» وجود جنگل‌های بسیار کم، بهره‌برداری بسیار زیاد از مراتع برای دامپروری و شیبدار بودن زمین‌های کشاورزی را باعث فرسایشی شدن مسیر حرکت رودخانه اترک می‌داند و می‌گوید: «بهترین راهکار برای ممانعت از فرسایش بیش از حد بستر این رودخانه، کشاورزی‌های حفاظت شده و زراعت چوب در حاشیه آن است.»

شده معرفی کرده و موافقت‌های استانی نیز دریافت شده و در حال بررسی در شورای عالی محیط‌زیست است. لذا چنانچه این ۱۰ کیلومتر به همراه دو لکه تالابی در کنار آن که تحت عنوان مجموعه تالابی آق قشلاق است به لیست مناطق حفاظت محیط‌زیست اضافه شود، می‌توانیم کل مسیر رودخانه از سرچشمه تا پایاب را تحت حفاظت قرار دهیم. روی پیچ‌ها از فتراغ پایین تری نسبت به آب‌های سطحی دارند و از قدیم ایلام محلی برای انباشته شدن رسوبات در رودخانه‌ها بوده‌اند. چنین وضعیتی را می‌توان در منطقه

نقد

عکس: میزان

رؤیای عشاق ۵ هزار ساله

نما

شهر سوخته دولت شهری باستانی با قدمت ۵ هزار ساله است که قدمت آن به عصر برنز می‌رسد. این شهر یکی از پیشرفته‌ترین شهرهای باستانی جهان (در روزگار خود) به شمار می‌آمده که در سال ۱۳۹۳ در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسید.

بقایای این شهر باستانی ۲۸۰ هکتار وسعت دارد. گورستان این شهر زنی را در خاک سرد خویش دفن کرده که نخستین چشم مصنوعی جهان را در کاسه چشم داشته است! هیأت باستان‌شناسی لایه لایه این خاک را کناز زده و به نخستین انیمیشن جهان رسیده‌اند. دقیق تریب خط کش جهان هم جزو دستاوردهای حرفه باستان‌شناسی سجادی (مدیر گروه باستان‌شناسی) و تیم همراه اوست. سجادی وجود گردن‌بندی ظریف با مهره‌های هم اندازه و رودیف و هم شکل رایگی دیگر از دلایل اثبات وجود خط کش ۵ هزار ساله با دقت نیم میلیمتری می‌داند. اگر نوزاد امسال میهمان زیبایی‌های سیستان و بلوچستان شدید موزه شهر سوخته را فراموش نکنید.